

**Програма
за
усвояване на книжовния
български език
МО по БЕЛ**

**УЧЕБНА
2020 – 2021 година**

(Настоящата програма е приета с решение на ПС - 10.09.2020 година)

Училищна програма за усвояване на книжовния български език

А. Философия на програмата за усвояване на книжовния български език.

I. Професор Кирил Димчев от СУ „Климент Охридски”

Професор Кирил Димчев казва:

„Условие за успешно изпълнение на речевите актове в учебната и извънучебната дейност на подрастващите е дискурсната им компетентност, схващана като умение за създаване и възприемане на комуникативно пълноценни текстове. За да се повиши степента на адекватност на речево поведение по отношение на комуникативната задача и условията на общуване, е нужно във всяко занятие:

1. да се обогатява запасът от езикови средства, необходими за решаване на определена комуникативна задача, т.е. да се подобрява езиковата компетентност на учениците;
2. да се формират умения за ориентиране в комуникативната ситуация, чрез осъзнаване ролята на социалните фактори;
3. да се усъвършенстват уменията за създаване и възприемане на текстове, пълноценни в комуникативно отношение, т.е. да се усъвършенства дискурсивната компетентност на подрастващите;
4. да се развият уменията за преодоляване на слабости в общуването, чрез замяна на една речева стратегия с друга, т.е. да се подобрява стратегичната компетентност на учениците

II. Професор Боян Вълчев СУ „Климент Охридски”

„Грижете за овладяването и практикуването на българския книжовен език не бива да се прехвърлят само на учебния предмет „Български език” и на учителите, които го преподават. Грижата за правилен български език трябва да се възприема, като задължение на цялото българско училище, на медиите и на обществото изобщо.”

III. Доцент доктор Ценка Иванова Великотърновски университет *“Св. св. Кирил и Методий”* доцент по сравнително славянско езикознание

„За измеренията на националната идентичност съществуват разнообразни мнения и гледни точки. Но в центъра, на която и да е човешка общност и човешка дейност стои комуникацията, чийто ключов носител е езикът.”

IV. Професор Евгени Дайнов пита:

„Защо образованието ни оставя децата неграмотни?”

Доказателство за ролята на практическото овладяване на езика за учебната 2020/2021г.

Езиковата и комуникативната компетентност са част от езиковата култура на всеки човек, в частност българин.

Тази учебна година формирането на комуникативна компетентност е доминанта на целите на езиковото обучение в Програмата, т.е. изграждането на умения за решаване на набор от комуникативни задачи, свързани с:

- осъществяване на общуване чрез средствата на речевия етикет;
- обмен на информация;
- изразяване на емоционално отношение на създателя на речев продукт;
- на критична оценка към съдържанието на текста.

V. Защо точно тази домината: комуникативно – речева насоченост на обучението по български език

- Ако първата насока в обучението по български език е усвояване на нормите на книжовния език, то втората насока е учениците да се научат да общуват чрез езика, като има:

1. Не само формиране, а трайно практическо овладяване на езиковите знания;
2. Конкретно и адекватно използване на например: терминологията, стилистиката в практически план;
3. Ориентиране в комуникативни ситуации;
4. Адекватен избор на изразни средства за решаване на комуникативната цел;
5. Създаване на устни и писмени текстове.

VI. В Наредба № 6 от 11.08.2016 г. за усвояване на книжовния български език е записано:

Член 2, алинея 1 и 2

(1) „Кодифицираните норми на българския книжовен език се прилагат в системата на предучилищното и училищното образование съгласно действащия към съответния момент академичен правописен речник на Института за български език към Българската академия на науките.

(2) Речникът по ал. 1 определя правилата, в съответствие с които следва да се изучават в система нормите на българския книжовен език в часовете по български език; и се използва се използва българският книжовен език в часовете по останалите общообразователни предмети;

„ Усвояването на книжовния български език се осъществява с цел развиване на комуникативните умения на децата и учащите ”

Член 3, алинеи 1,2 и 3

(1) Официалният език в системата на предучилищното и училищното образование е българският.

(2) Предучилищното и училищното образование се осъществяват на български език с изключение на обучението по учебните предмети чужд език и майчин език.

(3) В училищата, в които се изучава интензивно чужд език, учебни предмети може да се изучават на чужд език при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за учебния план.

Член 4

Изучаването и използването на българския книжовен език в системата на предучилищното и училищното образование е право и задължение на всеки български гражданин.

Член 6.

Усвояването на българския книжовен език се изразява във:

1. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с държавния образователен стандарт за предучилищното образование по образователно направление български език и литература;

2. овладяване и прилагане на компетентностите по български език и литература, определени с държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка като очаквани резултати от обучението в края на отделните етапи и степени;

3. овладяване и прилагане на компетентностите, определени с учебните програми по предмета български език и литература;

4. спазване на книжовните езикови норми в учебните часове по всички учебни предмети, в дейностите по различните образователни направления, в които обучението се осъществява на български език, както и в дейностите за осигуряване на общата подкрепа за личностно развитие;

5. спазване на книжовните езикови норми в процеса на общуване в системата на предучилищното и училищното образование от децата,

учениците, учителите, директорите и другите педагогически специалисти и непедагогическия персонал.

Б. Научна обоснованост на теоретичната основа на Програма за усвояване на книжовния български език.

1.Разглеждане на програмата от различни гледни точки, но в една посока.

Програмата е предназначена за учениците от V – XII клас

Има за цел:

1. Приобщаване на учениците към българската култура;
2. Разширяване на възможностите на учениците да възприемат българските и световните духовни ценности;
3. повишаване на общата култура на подрастващите

Общата насоченост е към достигане на такава комуникативна същност, която е в съответствие с изискванията на обществото и потребностите на личността;

- към подготовка на личности, които възприемат българския език като ценност, като достижение на човешката мисъл и изпитване стремеж и потребност да общуват него, които умеят да анализират езика да съпоставят български и друг език (майчин, немски, руски, английски), да анализират български книжовен език и диалекти;
- умеят да контролират своето речево поведение без да объркват езиците

Комуникативно – речеви подход

- При определяне на съдържанието на предмета на Програмата се изхожда от комуникативната цел на обучението, от речево – комуникативния подход. Този подход предполага изучаването на езиковите явления с оглед функционирането им в речта.

Следователно изисква се акцентът да се сложи върху развитие на речевите способности и словесно – творческите възможности на учениците. Комуникативността предполага и функционално – стилистичната насоченост.

Комуникативната компетентност предполага овладяване на речевата дейност, култура на речевото поведение(речева линия на съдържанието). При такъв подход развитието на общоречевите умения и навици (говорене – четене – слушане – писане) е основата и водещата част на съдържанието на предмета на Програмата.

В. Съдържателни линии на Програмата

- 1.Речева линия
2. Езикова линия
3. Работа по правопис
- 4.Социокултурна линия
- 5.Стратегическа (деятелна линия)
- 6.Междупредметни връзки.

1.Речева линия

Развитие у учениците на речеви умения, които осигуряват различни видове речева дейност (слушане – говорене – четене – писане) в съответствие с основните сфери на използване на езика

- персонална,
- публична,
- образователна,
- професионална,

Персонална сфера

Аз и моята родина

1. Приятели
2. Здраве
3. Ваканция
4. Свободно време

5. Покупки и други

Публична сфера

1. Моят град
2. Моето родно място
3. България – нашият общ дом
4. Природата на България – резервати, пътуване, пътешествия
5. Моите обществени задължения
6. Правата на детето
7. Правата на човека
8. Празници в България

Образователна сфера

1. Училищен живот
2. Библиотеката
3. Ролята на образованието в живота

Професионална сфера

1. Професиите на моите родители
2. Професия и призвание
3. Избор на професия
4. Работа в чужбина

2. Езикова линия

1. Формиране на знания за езика и езикови умения.

- Знанията се използват за организация на редовна работа, за развитие на лексикални и граматически навици и такива за правилно произнасяне и писане от учениците
- Овладяване и използване на знания и умения по лексикология, фразеология, синтаксис, морфология и стилистика.
- Осигуряване на комплексна работа върху думи, изречения, текст.
- Езиковите единици (книжовна и диалектна форма) се отделят и това се осъзнава в действие, в процеса на построяването на текста.

3. Работа по правопис

- Развитие на правописната наблюдателност
- Умение да се преписва и сравнява написаното с образаца
- Умение да се ръководят и използват изучените правила на правопис и пунктуация от учениците

4. Социокултурна линия

- Запознаване на учениците с особеностите на социалните и национално – културните отношения между хората
- Развитие на уменията на учениците да спазват нормите, които регулират обществените отношения
- Учениците да се запознаят с това, че в България живеят представители на различни националности, носители на различни езици и култури. Учениците да получат широк кръг знания за национални особености на поведение, общуване, използване на речев етикет и неречев сигнали.
- В часовете по БЕЛ основно внимание да се отделя на културата на българския народ
- Непрекъснато да се формира толерантност към другата култура, умение от учениците да я оценяват
- Да се работи за възпитание на благожелателно отношение към хората принадлежащи към другата култура

Изучаване на лексиката, която означава реалии на народния живот:

- Название на битови предмети (храна - облекло – украшения – интериор – т.н.)
- Название на народни обичай, празници
- Думи, които означават морални, духовни ценности

Анализиране на фразеологични изказвания:

- Поговорки, пословици,
- Формули на речевия етикет, които имат етнокултурен колорит и показват характера на жизнения бит на народа

5. Стратегическа линия

Тази линия предполага развитието на общоучебни навици и умения, като:

- овладяване от учениците на стратегии за успешна речева дейност.
- Ориентиране в ситуацията на общуване с основните четири етапа при създаване на текст: ориентировка, планиране, реализация, контрол

Етап на ориентиране в ситуация

Означава да се притежават умения за:

- осмисляне на темата за изказване
- да се избира най – подходящата форма на изказване

Етап на планиране

Означава да се подбира материал и да се избира най – подходящата форма на изказване

Етап на изказване

Означава да се избира най- подходящо време - място – поведение - жест

Етап на контрол

Означава да са изградени необходимите редакторски умения, чрез които си усъвършенства речта

6. Междупредметни връзки

- В работата по езика широко трябва да се използват текстове и знания по история, география, изобразително изкуство и др. Това означава, че Програмата засяга урочна и извън урочна работа в часовете на целия учителски колектив.
- Така се утвърждават знания за стилове на речта чрез анализ на текстове или чрез общи закономерности във функционирането на езика
- Личността на ученика се обогатява интелектуално, морално и естетически, обогатява се чувствителността и емоционалността.

План – програма за усвояване на книжовния български език
МО по БЕЛ
СУ „Отец Паисий” с природоматематическа насоченост - гр. Кърджали

Училищна програма за усвояване на
книжовния български език

учебна 2020/2021 година

Съдържание:

I. Основна цел.

II. Подцели

III. Дейности за осъществяване на основните цели:

- A) Българският книжовен език като основно средство за общуване.
- B) Българският книжовен език като учебен предмет.
- B) Българският книжовен език като средство за междуличностно общуване.

I. Основна цел

През учебната 2020/ 2021г. основна доминанта на работата по Програмата ще бъдат: формирането на комуникативна компетентност, усъвършенстване на езиковата култура и обогатяване на литературните компетентности.

II. Подцели

1. Развитие на умения да се ползва езика като средство за общуване.
2. Овладяване на културата на речево поведение (речева етика);
3. Формиране на националното самосъзнание на учениците, възпитание в патриотизъм, уважение към държавния език и към другите езици.
4. Развитие на речевите способности и словесно – творческите възможности на учениците.

III. Дейности

1. В часовете по БЕЛ непрекъснато се работи по формиране на знания за езика и езикови умения чрез индивидуална и групова работа, презентации и др.
срок: постоянен
отг: у-лите по БЕЛ
2. Създаване на електронна поща с актуална методическа литература.
срок: постоянен
отг.: Р.Кръстева
3. Идентифициране на потребности и дефицити в обучението на учениците, реализиране на консултации, индивидуална допълнителна работа както с изоставащи, така и с напреднали.
срок: постоянен
отг.: у-лите по БЕЛ
4. В часовете по ИУЧ / РП да се работи върху задачи, при които учениците да изследват и да стигат самостоятелно до изводи и решения с цел повишаване и усъвършенстване на знанията им.

5. Провеждане на училищни инициативи, свързани с насърчаването на четенето и повишаването на грамотността.

Национална седмица на четенето:

- Драматизации на български народни приказки с ученици от 1.-4. клас
- Четене на приказки от известни личности
- „ За книгите и четенето” –анкета сред ученици и учители в традиционен и електронен вариант.
- Маратон по четене с ученици от началните класове
- Надпревара в разказвачески умения с ученици от шестите класове.
- „Да почетем заедно!”- беседа с шестокласниците и ученици от деветите класове за любими книги и автори.
- Презентации и беседи със седмокласниците за изучавани и неизучавани автори и произведения.
- Провеждане на дарителски кампании за обогатяване на училищната библиотека или за създаване на мини библиотеки в класните стаи
отг.: учителите
- изработване и разпространение на флаери с креативни ученически послания за различни училищни /национални празници
отг.:Зв.Гечева
- Посещение в Регионална библиотека „Н.Й.Вапцаров” –гр.Кърджали / среща с авторката на „Книгария” –г-жа Божидара Карачомакова.
отг.:В. Кючукова
- „Игра с думите” –езиково състезание с ученици от 5.-те класове
отг.: В.Кючукова

Първи ноември – Ден на будителя

- Конкурс за написване на есе на тема: „*Кои са днешните будители?*”
- Презентация за достойните български будители и беседа за съвременните такива с ученици от 6.а клас.
- Будителят Паисий (презентация, рецитал и викторина с учениците от 5. - 7.кл.).
- Посланията на „История славянобългарска” – литературно-исторически конкурс - стихотворение, приказка, есе, разказ.

8. Училищно състезание „Познаваме ли книжовните норми на българския език?”

срок: м.януари

отг.: препод. в среден курс

9.Какво искаме да знае за нас светът?

Презентации:

- автори и творби, оценени като постижения на българската култура – класици
- автори и творби, носители на литературни награди

срок: м.февруари

отг.:Тенчева,Зв.Гечева,Св.Йовчева

10. Създаване на механизъм за включване на семейството в обучението на комуникативните речеви умения.

срок: постоянен

11. Прилагане на интерактивни методи на обучение, ИКТ и дидактични материали в дейности, които провокират мисленето и самостоятелността на учениците, формиране на практически умения и развитие на личността.

срок: постоянен

12. Участие в проект „Занимания по интереси”: „Млад читател” (ръководители – В.Димитрова и Р.Точева) и „Българознайковци” (ръководители – Д.Колева и Зл.кърцева).

13. Тържество на буквите с учениците от първи клас.

срок: м. март

14. Участие в Национално състезание на СБНУ „Аз и буквите” (1.-4. кл.).

срок: м. март

15. Участие в състезания: *Стъпала на знанието*, *Любословие* и *Четящо кенгуру*.

16. Национална седмица на детската книга :

- Ученици четат книжки на деца от предучилищната група.
- „Чета гладко и изразително” и „Пиша правилно”.
- Презентации на приказки за Хитър Петър.

отг.: начални у-ли

17. Творческо състезание за най – добре написано есе по поставени теми и сфери на общуване:

- Аз и моята родина / Приятели / Ваканция (по избор)

срок: м. април

отг.: преподав. от среден курс

- Моят град / България – нашият общ дом / Празници в България

срок: м. април

отг. : преподав. от горен курс

- Ролята на образованието в живота на човека.

отг.: преподав. от горен курс

18. Организация и провеждане на пробни изпити 7. – 12. клас.

срок: IV – V месец

отг. Р.Кръстева, Ст.Стамова

Б.Тенчева, Св.Йовчева

Изготвил: Радостина Кръстева /
Председател на МО по БЕЛ